

STICHTING POSTACADEMISCHE (G)GZ-OPLEIDINGEN AMSTERDAM
EN RINO AMSTERDAM PRESENTEREN:

KIJKJE IN HET CURRICULUM VAN DE OG: VERKLARENDE ANALYSE

Harrie van Leeuwen

PRAKTIJKOPLEIDERSMIDDAG 2025

6 FEBRUARI

PAKHUIS DE ZWIJGER - AMSTERDAM

Hoe nieuw is het?

NEW

Sommige sectoren, therapeutische stromingen, organisaties, professionals noemen de uitwerking van de **verklarende analyse**:

- integratief beeld
- casusconceptualisatie
- structuur diagnose
- verklarende diagnose
- gezinspatronen

Breed kijken

Hervormingsagenda
Jeugd 2023-2028

Doel is **reductionisme** (eenzijdigheid/voorbarige conclusies) **tegengaan**.

- Engel, George (1977): bio-psycho-sociaal model.
- Het ligt **niet alleen** aan de ouders, of alleen aan de jongere of aan de maatschappij.
- Er wordt **niet alleen** naar de moeilijkheden/ symptomen/ signaalgedrag/ waarneembaar gedrag gekeken.
- Maar **breder**: naar de invloeden die hebben bijgedragen aan het **ontstaan** van de moeilijkheden en aan de invloeden die maken dat moeilijkheden **niet vanzelf weg gaan**.
- **# Hoe dan??**

Breed kijken

Hervormingsagenda
Jeugd 2023-2028

Hoe dan??

Doel is **reductionisme** (eenzijdigheid/voorbarige conclusies) **tegengaan**.

- Engel, George (1977): bio-psycho-sociaal model.
- Het ligt **niet alleen** aan de ouders, of alleen aan de jongere of aan de maatschappij.
- Er wordt **niet alleen** naar de moeilijkheden/ symptomen/ signaalgedrag/ waarneembaar gedrag gekeken.
- Maar **breder**: naar de invloeden die hebben bijgedragen aan het **ontstaan** van de moeilijkheden en aan de invloeden die maken dat moeilijkheden **niet vanzelf weg gaan**.

Geen gouden standaard

- Helaas is er (inter)nationaal **geen gouden standaard** over **hoe** de verklarende analyse/ integratief beeld/ casusconceptualisatie etc tot stand moet komen en **hoe** het resultaat er uit moet zien.

Wel wordt door velen de noodzaak onderschreven dat

- bij **ingrijpende beslissingen** de oordeels- en besluitvorming aantoonbaar **zorgvuldig** en **volledig onderbouwd** hoort te zijn en
- de **werkhypothese** over **alle relevante invloeden** (**ongunstig** maar ook **gunstig** in relatie tot de moeilijkheden) de **basis** moet vormen voor de doelen en werkwijze na de ingrijpende beslissing.

De voorkeur gaat uit naar een **gedragen** verklarende analyse waarin het **gezin zich herkent** en waarvan het gezin zich **eigenaar voelt**.

Doel van de cursus

Cursisten zijn ervan overtuigd dat **vakbekwaam redeneren** een essentiële vaardigheid is voor gedragswetenschappers

Ze bezitten de vaardigheid **psychosociale problemen** bij jeugdigen en hun opvoeders **systematisch** te **ordenen** en **verklaren** met het zeven factorenmodel

Ze zijn in staat toe te werken naar een **gedragen verklarende analyse**

Ze zijn in staat om een verklarende analyse te maken van problematisch functioneren van de **jeugdige** en van problematisch of tekort schietend **opvoederschap**.

Kern- boodschappen

Psychosociale problematiek heeft altijd een **multicausaal** karakter.

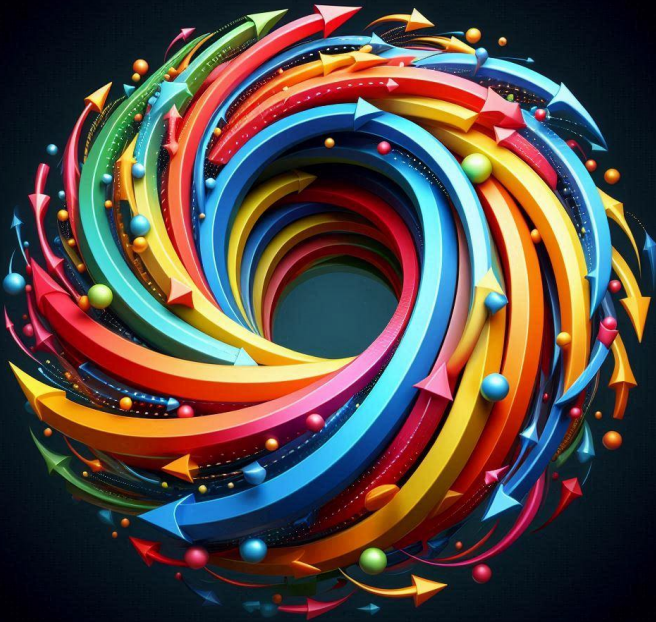
Het zeven factorenmodel biedt een **gestructureerde** aanpak om **deeloorzaken** te verkennen.

Systematisch redeneren voorkomt oppervlakkige of eenzijdige analyses, door aandacht voor **bias** en **redeneerfouten**.

Jeugdigen en ouders voelen zich **eigenaar** van de verklarende analyse door de werkwijze

Theoretische basis

Transactionele ontwikkelingsvisie en **circulaire causaliteit**

Wetenschappelijk onderbouwde vakkennis; **richtlijnen** en **werkzame componenten** van interventies

Ontwikkelingspsychologie, psychopathologie, systeemtheorie, positieve psychologie, kwetsbaarheid-stressmodel, transdiagnostische visie, principes van veerkracht

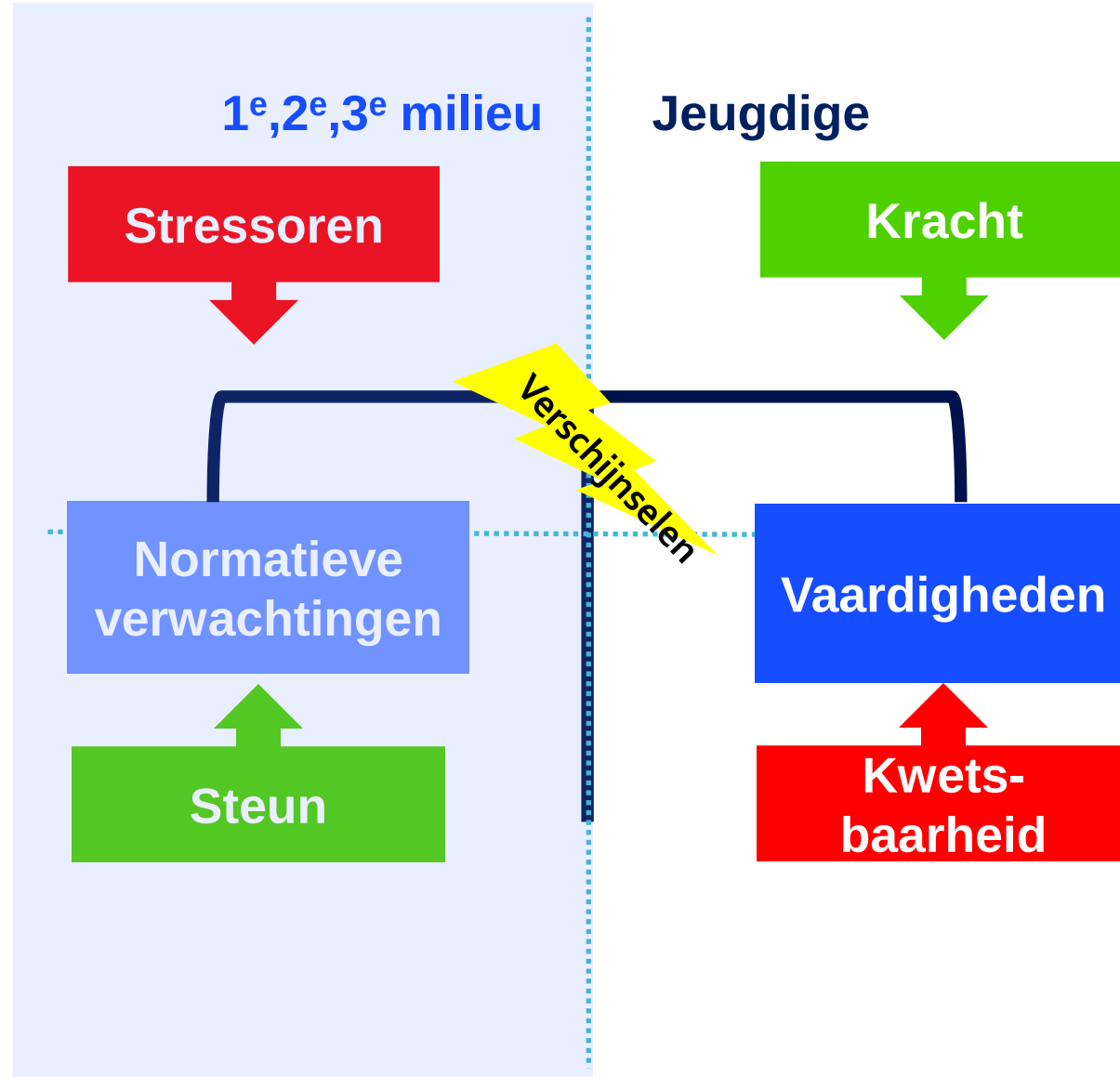
Cognitieve psychologie, dual process theory; besliskunde; (informele) logica; klinisch redeneren

7even Factoren

Alles heeft een
vaste plek

Daarom kunnen we
mindmaps maken

1^e, 2^e, 3^e milieu mogelijke stressoren

gezinssituatie

- veel complexe verbale interacties tussen gezinsleden
- overvraging op talig gebied en ondervraging op andere ontwikkelings-terreinen

schoolsituatie

- overvraging op verbaal gebied, teveel informatie tegelijkertijd, onvoldoende goede taal voorbeelden, hoge druk op spreken, te hoge tijdsdruk

- verkeerde interpretatie van gedrag (ongehoorzaam, ongemotiveerd etc)

sociale contacten

- genegeerd, uitgestoten of gepest worden door leeftijdsgenootjes zonder taalproblemen

Normatieve VERWACHTINGEN

• leeftijdsadequaat

- taalbegrip en taalexpressie (klankontwikkeling, woordenschat, taalbegrip, taalproductie, grammatica, verhaal opbouwen)
- communicatieve participatie: eigen ideeën inbrengen, aangaan en continueren van sociale relaties bijvoorbeeld om contact te maken of gevoelens over te brengen

• leeftijdsadequate emotieregulatie en zelfsturing

mogelijke steun

1° milieu: gezin

- bekendheid / kennis van opvoeders van wat leeftijdsgepaste en problematische reacties zijn van het kind en wat een passende bejegening is (o.a. oogcontact, beurt nemen, herhalen wat het kind zegt met de goede vorm van woord of zin, interactief voorlezen, rustig spreektempo, korte zinnen, tijdspauzes, standaardzinnen om gedrag te reguleren, checken van 'wat ga je doen')
- eenvoudig taalaanbod waarbij specifiek en concreet 'wat' met toelichting over 'waarom' dat van belang is
- toelichting in eenvoudige taal over wat mensen voelen, denken, willen, doen en waarom, zodat kinderen zichzelf en anderen beter begrijpen
- goed contact van ouders met de leerkracht

2° milieu: school

- bereidheid van de school/leerkracht om in te voegen in behandelcontext, visualisaties, passende bejegening, gedragscomplimenten, versterken van positief contact met andere kinderen

3° milieu

- lokale mogelijkheden (ouderprogramma's, bibliotheek, kortdurende peuteropvang zoals peuterspeelzalen en VVE)

Jeugdige

mogelijke krachten

- teflonfactor mbt plagen, pesten (zich niet snel buitengesloten voelen)
- mildheid tov eigen problematiek; relativering (eigen erkenning van sterke punten)
- onverstoorbaarheid in hulp vragen (op handig moment)
- bewustheid van mogelijkheden om invloed uit te oefenen
- bewust van eigen kwaliteiten/inbreng sociale interacties

Mogelijk moeite met VAARDIGHEDEN als:

- herkennen van klanken, onderscheiden van woorden die veel op elkaar lijken, het herkennen en vinden van woorden, goede zinsopbouw, (langere) zinnen, spellen en lezen
- verstaanbaar praten, antwoord geven op een vraag, snel antwoord geven, verwoorden wat er aan de hand is, begrijpelijk vertellen, begrepen worden, uit zichzelf gesprek beginnen, moeite met samenwerken (anderen die overnemen)
- begrijpen ('wat is het belangrijkste woord in de zin') en onthouden van gesproken en geschreven taal (consequenties voor taakinitiatie), bij onvoldoende begrijpen van (te snelle) instructie: moeite met afspraken onthouden, uitvoeren zoals bedoeld, volhouden van aandacht en taken afmaken, hulp vragen, om herhaling vragen, bij verwerking hulp vragen
- vaardigheden in sociaal contact (door minder oefening en minder kunnen inschatten)
- over jezelf denken (door kleinere woordenschat), jezelf sturen door zelfpraak
- herkennen van eigen en anderen's emoties, intenties, actie-reactie in gedrag

Symptomen TOS

Achterblijvende én afwijkende taalontwikkeling in begrip en productie (fonologie, semantiek, syntaxis, morfologie of pragmatiek)

mogelijke kwetsbaarheidsfactoren

- (erfelijke) neurobiologisch kwetsbaarheid (taalproblemen, dyslexie en autisme bij familieleden)
- neuropsychologisch vaardigheidsprofiel leidend tot afwijkende (sequentiële talige) informatie-verwerking
- onvoldoende mogelijkheden om via talig denken zelfregulatie te ondersteunen (verminderde cognitieve flexibiliteit)
- verminderde kennis over de sociale context (door verminderd toevallig leren, minder begrijpen van de uitleg, minder interacties met anderen)
- negatief denken over eigen mogelijkheden, oplossingen

comorbiditeit: zwak procedureel geheugen en werkgeheugen, trage informatieverwerking
comorbiditeit: depressie, angst en sociale fobie, externaliserende problematiek

Redeneren met het 7 factorenmodel

Opbouw van de cursus

- A. De vraagverheldering: eerst het **wat** bepalen. Wat wordt er verklaard?
- B. Het belang van de gebruikte **taal**
- C. Het **verklaringsmodel** toegespitst op **7 factoren**.
- D. Een **gedragen verklarende analyse**
- E. **Afgeleide** doelen en interventie.
- F. Hoe **bespreek** je het met cliënten zo dat cliënten het zelf aan anderen de samenhang kunnen uitleggen?
- G. Hoe analyseer je **opvoedproblematiek**? Wat maakt dat de opvoeding niet '**goed genoeg**' is?

Opbouw van de cursus

A. De vraagverheldering: eerst 'het wat' bepalen. Wat wordt er verklaard?

C.S. Peirce: De logische structuur van abductief redeneren is:

Observatie: *Er is een vreemd of onverwacht fenomeen (Het Wat).*

Hypothese: *Als een bepaalde verklaring waar zou zijn, zou dit fenomeen logisch volgen.*

Conclusie: *Daarom is deze verklaring een mogelijke oorzaak (maar niet noodzakelijk de juiste).*

Abductief redeneren

- De activiteit heet **inference to the best explanation**
- De verklaring is de meest **plausibele**. Waarheid is niet het criterium. Het gaat om een werkhypothese.
- Wel is belangrijk dat de verklaring op feiten en binnen de beroepsgroep algemeen geaccepteerde vakkennis is gebaseerd.

B. Het belang van de gebruikte taal

Symptomen

Oorzaken

Ouders

(Jeuk) labels
(curling ouder)

Vaagtaal
(Hij zit niet lekker in zijn vel)

Problemen / **multiproblem**

Onbedoeld **diskwalifice-
rende** taal

Verschijselen, fenomenen

Deeloorzaken

Opvoeders (indien van toepassing)

Denken in vaardigheden. *Zij heeft moeite met...*

Hoe concreter, hoe beter. Geef een voorbeeld.

Onderscheid problemen van
deeloorzaken en gevolgschade

'ouders als instandhoudende factor'

Framen:
vervang label door
vaardigheden

Voorbeeld: hij is lui

Alternatief: heeft moeite om te starten, uit zichzelf te beginnen, precies te werken, door te werken, werk af te maken

1. Zij is zelfbepalend
Heeft moeite om
2. Hij heeft ADHD
Heeft moeite om
3. Zij is respectloos
Heeft moeite om

Framen:
vervang label door
vaardigheden

1. Zij is zelfbepalend

Alternatief: moeite om zich aan te passen aan ideeën/wensen van anderen, om opdrachten op te volgen, om dingen te doen op de manier van de leerkracht/ andere kinderen, om het te doen op een manier die niet zelf is bedacht, om flexibel te reageren

2. Hij heeft ADHD

Framen:
vervang label door
vaardigheden

2. Hij heeft ADHD

Alternatief: moeite om

- het eerste dat in hem opkomt even uitstellen of niet doen, op zijn beurt wachten, op tijd over gevolgen na denken (**gedragsinhibitie**)
- na afleiding of ondanks afleiding weer doorgaan met (saaie) taken, zorgvuldig werken, aandacht geven aan details, doel voor ogen houden, (routine)taken afmaken zonder begeleiding, zelfstandig werken, consistent presteren, organiseren van taken en activiteiten, time management; tijd in de gaten houden en duur inschatten, activiteiten plannen in de tijd die je hebt, anticiperen, op tijd zijn (**volgehouden aandacht en weerstand bieden tegen afleiding**)
- rustig zijn in bewegen of praten, stil zitten, ontspannen (**reguleren van activiteit passend bij de situatie**)

Framen:
vervang label door
vaardigheden

1. **Zij is zelfbepalend**

Moeite om zich aan te passen aan ideeën/wensen van anderen, om opdrachten op te volgen, om dingen te doen op de manier van de leerkracht/ andere kinderen, om het te doen op een manier die niet zelf is bedacht, om flexibel te reageren

2. **Hij heeft ADHD**

3. **Zij is respectloos**

Framen:
vervang label door
vaardigheden

1. **Zij is zelfbepalend**

Moeite om zich aan te passen aan ideeën/wensen van anderen, om opdrachten op te volgen, om dingen te doen op de manier van de leerkracht/ andere kinderen, om het te doen op een manier die niet zelf is bedacht, om flexibel te reageren

2. **Hij heeft ADHD**

3. **Zij is respectloos**

Moeite om haar reactie aan te passen op de sociale context, instructies op te volgen, om zwijgend instructies op te volgen, om beleefd te communiceren, om de volwassene aan te kijken of juist niet aan te kijken als dat beleefd is.

Vragen ?

Op de website vrij toegankelijk:

[Pagina met informatie](#)

[Publicaties](#)

[Animaties](#)

[Mindmaps](#)

harrievanleeuwen@bureaupeers.nl

**HARRIE VAN LEEUWEN
EN MARCA GEERAETS**

Vakbekwaam redeneren in de jeugdhulp

Boom